

Õiguskantsler

Margus Sardis
MTÜ Oma Pere
margus.sardis@eesti.ee

Teie nr

Meie 29.01.2018 nr 16-5/180102/1800474

Lapsendamissaladuse avaldamine

Austatud Margus Sardis

Küsisite, kas meedias konkreetseid lapsendamislugusid jagades ning lapsendajate ja lapsendatud laste isikuid identifitseerides rikutakse lapsendamissaladust ([perekonnaseaduse](#) (PKS) § 164) või mitte. Konkreetselt viitasite Eesti Rahvusringhäälingu saates „Terevisioon“ avaldatud intervjuule lapsendajatega, kes rääkisid oma loo ning avaldasid lapsendatud lapse nime ja foto. Pärast seda on saates esinenud lapsendajaid kritiseeritud.

Seadust on tõepoolest võimalik mitmeti tõlgendada, ent mitme võimaliku tõlgenduse korral tuleb eelistada põhiseaduspärast tõlgendust. Leian, et perekonnaseadus ei keela lapsendajatel endil lapsendamise infot jagada, kui seejuures arvestatakse lapse parimaid huve ega avalikustata lapse bioloogiliste vanemate identiteeti nende tahte vastaselt. Lapsendamissaladuse mõte on kaitsta lapsendajat, last ja lapse bioloogilisi vanemaid lapsendamisinfo nende tahte vastase avaldamise eest. Lapsendamissaladuse mõte ei ole sundida vanemaid lapsendamissaladust varjama, kui nad seda vajalikuks ei pea või kui see polegi tegelikult võimalik.

Lapsendajatel tuleb valida oma lapse arengut hinnates sobiv aeg ja viis, kui nad soovivad laste lapsendamise asjaoludest teavitada. Kindlasti tuleb seda teha enne lapsendamise avalikku käsitlemist meedias. Lapsendatud laste huvi arvestavat avalikku teemapüstitust tuleb tunnustada. See annab ühiskonnale julgustava signaali, et iga vajaliku vanemliku hooleta jäänud laps väärleb pere, kodu ja armastavaid vanemaid.

Täpsemad selgitused

Lapsendamissaladus on lapsendamise kohtueelse ja kohtumenetlusega seonduv teave ja andmed (sealhulgas lapsendamise fakt), millest võib järeldada, et laps on lapsendatud, et vanemad on lapse lapsendanud või et vanem või eestkostja on andnud lapse lapsendada (PKS § 164 lg 1 lause 1). Seega on lapsendatud lapse identiteet kaitstud lapsendamissaladusega.

Teie küsimus puudutas olukorda, kus lapsendatud lapse identiteedi avaldasid tema lapsendanud vanemad. Niisiis vajab vastust küsimus, kas lapsendamissaladuse avaldamise keeld laieneb täies ulatuses ka lapsendajatele.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Lapsendamissaladuse avaldamist reguleerib lisaks perekonnaseadusele ka isikuandmete kaitse seadus. Isikuandmete töötlemine on lubatud kas andmesubjekti nõusolekul või seaduse alusel. Seega kehtib üldpõhimõte, et inimesel endal on õigus otsustada, kas, kellele, millal ja kui palju ta oma isikuandmeid avaldab ([Isikuandmete kaitse seaduse](#) § 10 jj). Seaduse tekstist, seaduseelnõu seletuskirjast ega Riigikogu stenogrammidest ei nähtu, et Riigikogu oleks soovinud lapsendamissaladuse küsimuses teha sellest reeglist erandi ja piirata lapsendaja, lapse ja bioloogilise vanema õigust avaldada nende enda kohta käivaid andmeid. Sellisel piirangul peaks olema mõjuv põhjus, kuna tegemist oleks andmesubjektide eraellu sekkumisega ja nende enesemääramisõiguse piiramisega. Samuti põhjustaks selline piirang olukorra, kus lapsendajad ei tohiks lapsendamissaladust avaldada isegi isikutele, kes seda elulistel asjaoludel sisuliselt juba teavad. Eluvõõras oleks nõuda, et lapsendajad varjaksid naabrite, lähisugulaste ja tuttavate eest, et ühel päeval perre ilmunud laps on lapsendatud. Samuti võib olla tarvis lapse perre ilmumist selgitada lastehoius või lasteaias, samuti perearstile.

Kokkuvõttes võib öelda, et lapsendamissaladust peavad PKS § 164 lg 2 kohaselt hoidma kõik kolmandad isikud, v.a lapsendaja, lapsendatud laps ja bioloogiline vanem neid endid puudutavas osas. See tähendab, et lapsendajatel on õigus avaldada, et nende laps on lapsendatud ja ise otsustada, millal on selleks õige aeg. Lapsendajad peavad lapsendamissaladust hoides arvestama lapse parimate huvidega – näiteks ei tohi nad seda avaldada juhul, kui on oht, et bioloogiline vanem võib lapse ära tunda ja kahjustada lapsendajate ja lapsendatud lapse pereelu. Ka laps, kes teab, et ta on lapsendatud, võib selle fakti avaldada. Lapsendajad ja lapsendatu ei tohi siiski avaldada bioloogiliste vanemate identiteeti, kui nad ei ole selleks nõusolekut andnud. Samuti on bioloogilistel vanematel õigus avaldada, et nad on andnud oma lapse lapsendada, kuid nad ei tohi avaldada lapsendajate ega lapsendatud lapse uut identiteeti.

MTÜ Oma Pere teeb väga tänuväärset tööd, juhtides avalikkuse tähelepanu vanemliku hoolitsuseta jäänud laste olukorrale, lapsendamisele ja peres hooldamisele kui võimalusele pakkuda neile lastele kasvamiseks pere ja kodu. Eriline tänu kuulub kõigile neile peredele, kes on vanemlikust hoolitsusest ilma jäänud lastele kodu ja hoolitsust pakkunud. Neid julgeid peresid, kes pärast lapse huvide põhjalikku kaalumist on ühiskonna teadlikkuse tõstmiseks valmis oma lugu avalikult rääkima, tuleks toetada, mitte hukka mõista.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Teadmiseks: Riigikogu sotsiaalkomisjon, Justiitsministeerium

Andres Aru 693 8433
Andres.Aru@oiguskantsler.ee